

ПАРАЗИТОЗИ ДОМАШНІХ М'ЯСОЇДНИХ В УМОВАХ СУМЩИНИ

Ю. В. Негреба, ст. викладач

О. С. Панасенко, к.вет.н., ст. викладач

Сумський національний аграрний університет

В статті наведені дані щодо паразитофауни домашніх м'ясоїдних в умовах приватних господарств Сумської області. У м'ясоїдних тварин зареєстровано 9 видів гельмінтів, 5 видів одноклітинних паразитів та 6 видів кліщів та комах: *Dipylidium caninum*, *Hydatigera taeniaformis*, *Taeniidae spp.*, *Toxascaris leonina*, *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxocara mystax*, *Trichocephalus vulpis*, *Uncinaria stenocephala*, *Cystoisospora canis*, *Cystoisospora rivolta*, *Isospora canis*, *Isospora felis*, *Babesia canis*.

У тварин міської зони домінуючою паразитофауною є токсокари. Субдомінуючими видами є дипілідії, токсокариси, та бабезії у собак. Загальна зараженість тварин максимальна в літньо-осінній період, мінімальна – в зимовий. У всі сезони року у кішок і собак в паразитофауні домінують токсокари. Паразитози у тварин реєстрували у вигляді моно- і поліінвазій.

Ключові слова: м'ясоїдні тварини, паразитофауна, гельмінти, цестоди, нематоди, кліщі, комахи, протозоози.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному суспільстві незважаючи на високий рівень ветеринарної медицини проблема паразитарних захворювань, зокрема м'ясоїдних тварин, залишається актуальною і в даний час. З року в рік зростання чисельності цих домашніх тварин збільшується, в ґрунті накопичується велика кількість яєць паразитів, які розносяться з пилом, забруднюють навколишнє середовище, представляючи велику небезпеку як для тварин, так і для людини [1, 2, 3].

З 82 видів гельмінтів, зареєстрованих у собак на території колишнього СРСР, 32 види можуть паразитувати у людини і 26 видів - у сільськогосподарських тварин. В організмі неспецифічних хазяїв, в тому числі людини, тварин і птахів личинки нематод здійснюють соматичну міграцію і викликають патологічні зміни відомі під назвою "Larva migrans". Навколо цих личинок формуються зони запалення, відбувається руйнування навколишніх тканин. [3, 4].

Крім того, у жуйних тварин часто реєструють такі гельмінтози як ценуроз, ехінококоз, цистицеркоз, якими вони заражаються від собак. Відомо, що м'ясоїдні тварини хворіють багатьма інвазіями, які є зоонозами. Так, в середньому, частота захворюваності на ехінококоз складає 4 людини на 100 тисяч населення [4, 6]. Слід враховувати, що ехінококозна інвазія у людини діагностується пізно, і, як правило, до цього моменту вже мають місце серйозні функціональні і органічні порушення в ураженому організмі. За даними сучасної літератури, поширеність токсокарозу серед дітей, хворих на бронхіальну астму, у західному регіоні України становить 19,3 % [5, 6, 8]. У Росії кількість заражених токсокарозом дітей становить 40–60 %. Епідеміологія таких хвороб невід'ємно пов'язана з епізоотологією [8, 10].

Дослідження структури і функціонування паразитарних систем має надзвичайно важливе значення. Це пов'язано з розумінням еволюційної значимості збудників інвазійних хвороб для тварин-хазяїв і ролі паразитів у функціонуванні біоценозів. Аналізувати динаміку взаємодій популяцій паразитів і їх хазяїв можна лише на підставі моніторингових досліджень, саме це дозволяє вносити нові відомості про склад паразитофауни тварин які можуть бути використані в якості відправної точки біомоніторингу паразитологічної ситуації. Таким чином, вивчення паразитофауни м'ясоїдних тварин, визначення екстенсивності та інтенсивності інвазії, сезонної динаміки,

забрудненості об'єктів зовнішнього середовища яйцями гельмінтів та ооцистами найпростіших є необхідним для визначення епізоотології та епідеміології інвазійних хвороб.

Постановка завдання. Так як постійний моніторинг паразитарних захворювань є одним з найважливіших факторів при розробці лікувально-профілактичних заходів, метою нашої роботи було з'ясувати епізоотологічну ситуацію щодо інвазійних хвороб м'ясоїдних тварин в умовах приватних господарств Сумщини.

Матеріали і методи дослідження. Роботу виконували упродовж 2016-2018 років в приватних господарствах Сумської області Сумського, Лебединського, Конотопського, Путівльського, Шосткінського, Роменського та Краснопільського районів та в умовах лабораторії кафедри епізоотології та паразитології Сумського НАУ.

Проби фекалій від собак та котів досліджували флотажним методом за Котельниковим-Хреновим з використанням нітрату амонію. Діагноз на кровопаразитарні хвороби встановлювали шляхом взяття крові та мікроскопії мазків забарвлених за Романовським.

Ектопаразитів виявляли методом огляду шкірного покриву голови, шиї, спини, боків, живота і кінцівок. З безшерстих ділянок шкіри брали глибокі зскрібки, переносили в чашки Петрі і заливали 10-кратною кількістю 10 %-ого розчину їдкого натру. Через 40 хвилин розм'якшені кірочки шкіри з розчину лугу краплями переносили на предметне скло і досліджували під мікроскопом.

Результати власних досліджень. Встановлено, що серед обстежених копроовоскопічно тварин гельмінтози реєстрували у 38,7 % собак та 29,3 котів. Гельмінтофауна собак в більшості була представлена представниками класу *Nematoda* – *Trichuris vulpis* (EI 26,1 %), *Toxascaris leonine* (EI 21,9 %), *Toxocara canis* (EI 19,8 %), *Uncinaria stenocephala* (EI 16,3 %), гемаларвоскопічно у 1,4 % досліджених собак виявляли мікродирофілярій. Також у собак реєстрували дипілідіоз - (EI 2,3 %), збудник *Dipylidium caninum*, та *Teniidae spp.* (EI 1,4 %) - клас *Cestoda*. У тварин даного виду також виявляли паразитичних одноклітинних *Babesia canis*, *Isospora canis*, *Coccidia* та *Cystoisospora canis*.

У формуванні основних мікстинвазій берали участь нематоди і кокцидії, а також нематоди і цестоди. У собак встановлено 6 варіантів асоціацій збудників інвазій, до складу яких входять два види паразита: *Toxascaris leonina* + *Uncinaria stenocephala* у 6 собак (EI 4,44 %); *Toxascaris*

leonina + *Toxocara canis* у 5 (EI 3,70 %); *Coccidia* + *Trichuris vulpis* - 4 (EI 1,48 %); *Toxocara canis* + *Isospora canis* - у 1 тварини (EI 0,74 %); *Toxocara canis* + *Coccidia* - у 1 тварини (EI 0,74 %); *Uncinaria stenocephala* + *Toxocara canis* - в однієї собаки (EI 0,74 %). Також виявляли такі асоціації: *Toxocara canis* + *Trichuris vulpis* + *Isospora canis* і *Toxascaris leonina* + *Toxocara canis* + *Uncinaria stenocephala*.

У зскрібках шкіри тварин реєстрували ектопаразитів класу *Arachnoidea*. Кліщів родини *Demodecidae* виявляли у зскрібках шкіри собак – *Demodex canis*. Екстенсивність інвазії становила 8,6%. У двох відсотків тварин виявляли кліщів роду *Sarcoptes*.

Коти були інвазовані наступними видами паразитів: *Toxocara spp.* (EI 31,3 %), *Dipylidium caninum* (EI 24,5 %), *Toxascaris leonina* (EI 7,8 %), *Coccidia* (EI 4,9 %), *Hydatigera taeniaformis* (EI 2,9 %), *Cystoisospora rivolta*, *Isospora felis* (EI 1,9 %).

Акарозну інвазію котів представляли кліщі виду *Notoedres cati* (родина *Sarcoptidae*), екстенсивність інвазії не перевищувала 2,3 %, та кліщів виду *Otodectes cynotis* (родина *Psoroptidae*), екстенсивність інвазії становила 11,4 %.

Оглядаючи тварин були виявлені ектопаразити класу *Insecta* – *Ctenocephalides canis*, (EI 3,3 %), *Ctenocephalides felis* (EI 9,2 %).

Отже, досягнення сприятливого стану біологічної безпеки середовища існування можливе лише шляхом застосування комплексу протипаразитарних заходів, невід'ємною складовою якого є виявлення джерел та осередків паразитарного забруднення довкілля, їх дезінвазія та дегельмінтизація інвазованих тварин.

Висновки. 1. У домашніх м'ясоїдних тварин Сумської області зареєстровано 9 видів гельмінтів, 5 видів одноклітинних паразитів та 6 видів кліщів та комах: *Dipylidium caninum*, *Hydatigera taeniaformis*, *Taeniidae spp.*, *Toxascaris leonina*, *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxocara mystax*, *Trichuris vulpis*, *Uncinaria stenocephala*, *Cystoisospora canis*, *Cystoisospora rivolta*, *Isospora canis*, *Isospora felis*, *Babesia canis*.

2. У тварин в міській зоні домінуючою паразитофауною є токсокари. Субдомінуючими видами є дипілідії, токскариси, та бабезії у собак.

3. Загальна зараженість тварин максимальна в літньо-осінній період, мінімальна – в зимовий. У всі сезони року у кішок і собак в паразитофауні домінують токсокари. Паразитози у тварин реєстрували у вигляді моно- і поліінвазій.

Список використаної літератури:

1. Беспалова Н. С. Эпизоотология ряда гельминтозов собак в условиях города. *Ветеринария*. 2003. № 1. С. 31-32.
2. Новикова Т. В., Машава Э. М., Лабутина Е. Ю. Эндопаразитозы городской популяции собак и кошек. *Ветеринария сельскохозяйственных животных*. 2007. № 4. С. 22-24.
3. Пашкина Ю. В. и др. Эпизоотологический надзор при заразной патологии домашних плотоядных в условиях города. Мат. науч.-практ. конф. *Ветеринарная патология*, 2005. № 4. С. 89-92.
4. Приходько Ю. О., Луценко Л. И., Собака – носій та джерело гельмінтозної інвазії. *Вет. медицина: Міжвід. темат. наук. зб.* Харків, 2001. Вип. 79., т. 2. С. 96-100.
5. Пригодін А. В. Особливості поширення та заходи боротьби з основними паразитарними захворюваннями м'ясоїдних на території м. Донецька. Автреф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. вет. наук: спец. 16.00.11 «Паразитологія, гельмінтологія». Харків, 2003. 16 с.
6. Ben Musa N. A., Sadek G. S. Prevalence of echinococcosis in street dogs in Tripole District, Libya. *J. Egypt Soc. Parasitol.* 2007. Vol. 37. № 3. P. 793-800.
7. Dubná S., Langrová I., Jankovská I. [et al] Contamination of soil with *Toxocara* eggs in urban (Prague) and rural areas in the Czech Republic. *Vet. Parasitol.* 2007. Vol. 144. № 1-2. P. 81-86.
8. Gawor J., Borecka A., Dobosz S. [et al] Toxocariasis in children – difficult clinical problem. *Przegl Epidemiol.* 2008. Vol. 62. № 2. P. 407-413.
9. Varodi E. I., Malega A. M., Kuzmin Y. I., Korniyushin V. V. Helminths of Wild Predatory Mammals of Ukraine. Nematodes. *Вестник зоології*. 2017. Vol. 51, № 3. P. 187–202.
10. Onac Diana, Oltean Miruna, Mircean Viorica Red foxes, an important source of zoonotic parasites in Romania. *Sci. parasitol.* 2015. Vol.16, № 3. P. 112–117.

References:

1. Bepalova N. S. Epizootology of a number of helminth infections in dogs in the city, *Veterinary Medicine*, 2003, No. 1, pp. 31-32. (in Russian)
2. Novikova T. V., Mashava E. M., Labutina E. Yu. Endoparasitosis of the urban population of dogs and cats, *Veterinary of farm animals*, 2007, No. 4, pp. 22-24. (in Russian)
3. Pashkina Yu. V. [et al] Epizootiological surveillance of infectious pathologies of domestic carnivores in the city, *Mat. scientific-practical conf. Veterinary Pathology*, 2005, № 4, pp. 89-92. (in Russian)
4. Prikhodko Yu. O., Lutsenko L. I. Dog - the carrier and source of helminthic invasion, *Vet medicine: intersect. thematic sciences save*, Kharkiv, 2001, vol. 79, t. 2, pp. 96-100. (in Ukrainian)
5. Prihodin A. V. Features of distribution and measures to combat major parasitic diseases of carnivores on the territory of the city of Donetsk. Avtrief dis. to bake sciences step Cand. vet Sciences: special 16.00.11 «Parasitology, helminthology», Kharkiv, 2003, 16 p. (in Ukrainian)
6. Ben Musa N. A., Sadek G. S. Prevalence of echinococcosis in street dogs in Tripole District, Libya. *J. Egypt Soc. Parasitol*, 2007, vol. 37, № 3, pp. 793-800.
7. Dubná S., Langrová I., Jankovská I. [et al] Contamination of soil with *Toxocara* eggs in urban (Prague) and rural areas in the Czech Republic, *Vet. Parasitol.*, 2007, vol. 144, № 1-2, pp. 81-86.
8. Gawor J., Borecka A., Dobosz S. [et al] Toxocariasis in children – difficult clinical problem, *Przegl Epidemiol.*, 2008, vol. 62, № 2, pp. 407-413.
9. Varodi E. I., Malega A. M., Kuzmin Y. I., Korniyushin V. V. Helminths of Wild Predatory Mammals of Ukraine. Nematodes, *Herald of Zoology*, 2017, vol. 51, № 3, pp. 187–202.
10. Onac Diana, Oltean Miruna, Mircean Viorica Red foxes, an important source of zoonotic parasites in Romania, *Sci. parasitol.*, 2015, vol.16, № 3, pp. 112–117.

Негреба Ю. В., Панасенко А. С. Паразитозы домашних плотоядных в условиях Сумщины.

В статье приведены данные паразитофауны домашних плотоядных в условиях частных хозяйств Сумской области. В плотоядных животных зарегистрировано 9 видов гельминтов, 5 видов одноклеточных паразитов и 6 видов клещей и насекомых: *Dipylidium caninum*, *Hydatigera taeniaformis*, *Taeniidae spp.*, *Toxascaris leonina*, *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxocara mystax*, *Trichocephalus vulpis*, *Uncinaria stenocephala*, *Cystoisospora canis*, *Cystoisospora rivolta*, *Isospora canis*, *Isospora felis*, *Babesia canis*.

У животных городской зоны доминирующей паразитофауны является токсокары. Субдоминируемые видами являются дипилидии, токсокариды, и бабезии у собак. Общая зараженность животных максимальна в летне-осенний период, минимальная - в зимний. Во все сезоны года у кошек и собак в паразитофауне доминируют токсокары. Паразитозы у животных регистрировали в виде моно- и полиинвазий.

Ключевые слова: плотоядные животные, паразитофауна, гельминты, цестоды, нематоды, клещи, насекомые, протозоозы.

Negreba Y. V., Panasenko A. S. Parasitoses of domestic meat-eaters in the conditions of Sumy region.

The article presents data on the parasitic fauna of domestic carnivores in the conditions of private farms of the Sumy region. 9 species of helminths and 5 species of single-celled parasites, 6 species of mites and insects have been registered in carnivores: *Dipylidium caninum*, *Hydatigera taeniaformis*, *Taeniidae spp.*, *Toxascaris leonina*, *Toxocara canis*, *Toxocara cati*, *Toxocara mystax*, *Trichocephalus vulpis*, *Uncinaria stenocephala*, *Cystoisospora canis*, *Cystoisospora rivolta*, *Isospora canis*,

Isospora felis, Babesia canis.

In animals of the urban zone, the dominant parasitic fauna is toxocarids. Subdominant species are dipylidiosis, toxascaris, and babesiosis dogs. The total infection of animals is maximum in the summer-autumn period, minimum - in winter. In all seasons of the year, cats and dogs in parasitic fauna are dominated by toxocarids. Parasitoses in animals were recorded as mono- and polyinvasions.

Keywords: *carnivorous animals, parasitic fauna, helminths, cestodes, nematodes, mites, insects, protozoosis.*